

A. 1877

Raha jaan
Maha jäanud
tütar

A. 1877a

Maha jäänud tütar.

Jaan Raha
uudisjutt.

J. Muikmann

Rakweres 1888.
Trükitud G. Ruhs'i kirjadega.

Дозволено цензурою. Дерптъ, 18. Января 1888 г.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

23329

17. Mai
1888

D 654.

10 Mg.

J. Kuidmann
Tangia

1884-dama aasta hakatusel andis Peeter Wõrsu Tartus oma weikese söömapoe, kus ta rohkem kui kümme aastat auusaste enese ja oma perekonna pead oli toitnud ja mitmed kopitud musta päewade jäoks kokku korjanud, käest ära ja rändas Suhumi õnne otsima, kuhu mitmed enne teda olid läinud ja pärastiki weel läksid ja lähewad, kus aga üksnes aimu-kesed sajad hulgast suure waewa ja tüdimata waemu läbi loodetud õnnest ühe osakese kätte jõuawad saada, mitmed aga nii õnnelisteks saamad, et terve fontidega kaasa wõetud kapi- taali abil, raud ruuna turjal kodumaa pin- nale tagasi wõiwad lennata, aga suurem osa, kes keedetud kraami söömiseks senna jõudnud, peawad seal kummi oma elu otsani winger- dama ja waewlema, ning sagedaste toorestki toidust ilma olema. Peeter oli juba wana- poole mees ja niisama ka tema naene Leena. Noores põlwes oli Leena Peetrile weikese tütrekese kinkinud, selle nimi oli Suula ja

nüid oli Suula juba kena, seitsmeteistkümne aastane neiukene, aga wanaduses weikese poja, keda Peeter enese nime kandjaks oli lastnud ristida ja kes nüid ka juba enese jala peal tuigerdas ja puudulise keelega, aga rõemsa meelega puterdas: — Isa läheb Suhumi kurjaks jaksaks. —

Peetri nõuu oli kõige perekonnaga wälja rännata, aga ei wõinud ka senna midagi parata, kui sõnakuulelik ja hea tütar Suula ennemalt surra tõutas, kui wanematega kaasa minna. Ja Peetri, kui ka tema abikaasa süda lõi kartlikuks ja nad hakkasid mõlemad mõtlema, et noor Suula rumalusest, mis naisterahwale koolitamisest peasse sigineb, kõik taewalikud Suhumi õnned ära põlgab ja ennast helde Smajõe laenetesse matab, wõi mõnel muul kombel oma elu lühendab. Ja, et Peetrit ja Leenal oma tütre wastu palaw armastus rindus õõgas, siis ei soowinud nad mitte omast tütrest ilma jäeda, waid wõtsid nõuks, oma tütrat, kui see oma otsusele kindlaks jääb, mida nad arwasid, enestest maha jätta, lootes, et Suula siis, kui ta oma wanemate elust ja tõsisest õnnest selget teadust saab, rõemuga nende juurde

rutab, oma vastu tõrkumist alandlikult andeks palub ja nemad teda siis, kui ära kadunud tütarit lahkestest vastu võtavad.

Nii oli Beetri ja Leenu mõtted, aga kas saatuse soomid ja armustused nende kindla lootustega ühte lähewad, seda ei wõinud weel keegi ütelda, kuid nii palju oli tõsi, et Tuula oma wanematega kaasa ei läinud, waid rahulise südamega Jumalaga jätmisel isa wiimseid sõnu kuulas, mis järgmised olid: — Tütar, kas see on sinu tänu, mis sa oma wanematele nende waewa eest annad?! Mõttele omete, meie oleme sind kaswatanud, jõudu mööda tubliste koolitanud ja nüüd pöörad sa meile selga! Noh, olgu peale, külap sa siis oma tempu andeks palud, kui sul wiimane häda käes on. —

Tütar Tuula ei wastanud talle midagi. Ta oli juba ennemalt kõik oma põhjused ja otsused, palumised ja hirmutamised isale mitu korda ette pannud, aga nüüd arwas ta seda asjatumaks: Weel üks palaw jumalaga jätmise musu ema poolt ja siis üks ilmülesrääkimata halastaw — külgetõmbaw filmade liikumine ja siis oli kõik mööda. . . . Tuula oli maha jäänud, maha jäänud oma wane-

matest ise oma hea tahtmise järele. . . .
Tema mõtted olid täieste segatud ja ta ei mõistnud oma waimu kindlust wõi õigem ütelda kangekaelust, ei heaks ega ka kahjulikuks pidada. Ilma tahtmata tulid talle suured pisarad filmadesse ja ta sammus nagu ehmatanud oma wanemate korterisse, aga see oli tühi ja kole. . . . Üks weifene woodi, kast wõi kummut, tool ja mõned kiwi riistad, olid kõik, mis kahes tuas ja kõõgis leida wõis. Weel nuttis Juula ja kahetses oma isa rumalust, et see nii ogar oli ja rusikaga tuult taga ajama läks, siis kuiwatas ta filmad ja hakkas oma tulewiku peale mõtlema. Kõige esite waatas ta järele, kui kaua tal weel siin korteris ära maksetud üiri eest õigus elada on ja leidis, et neljandamal päewal siit wälja piab kolima, ehk uue üiri, 9 rubla terwe kuu ette ära maksma. Ta jõudis otsusele, et selle korteri ära annab ja kuulas juba teisel päewal omale uue pisema korteri, mis eest tal kõigest 2 rubla kuus tuli maksta. Edaspidi lootis ta ennast näputöö ja õmblemisega toita. Müüd elas Juula oma elus esimest päewa ükfinda, ise oma tahtmise järele. Aga need päewad! . . . jah need päewad,

need olid niisama pikad ja õnnetusrikkad, nagu pörgu aastad. Tuba esimesel päeval tulid mitmed kooli õed teda vaatama ja soovisid Tuulale head õnne, ning õhta tulid kooli õdede mennad, tädi poead, onu poead ja nii edasi, nagu see Tartus mooduks on. Ta kui Tuula oma paremale sõbranale avaldas, et see ilus ei olla, siis kostis see:

— Sellest ei ole linnas lugu. —

— Sellest ei ole linnas lugu, — for-
das Tuula iseeneses, — ma olen ju ka linnas
sündinud ja kasvanud, aga niisugused tem-
bud on mulle koguni mõerad. — Teisel päe-
wal ei olnud lugu sugugi parem ja kolman-
dama päewa õhtal, ehk õigem, neljandama
päewa hommikul, sest kell oli ju üle kahe-
teistkümnine, walas Tuula rõemu pisaraid, et
„armsatest“ lahti oli peasenud.

Wälja kolimise ajal tõstis Tuula oma kum-
muti wõi kastikaane üles ja nägi, et õmblus-
masin, mis isa temale jättis ja seal kastis
pidi olema, ära oli. . . . Mõni armas sõber
wõi sõbrana oli ta omale pärimud. Nüüd
ei mõistnud Tuula enam lugeda ega laulda,
ei paluda ega wanduda; nii oli ta ära ehma-
tanud. Rogeldates sai ta weel woorimehele,

kes tema kraami teise korterisse oli tulnud wiima, ütelda: — Minge ära! — aga see ei läinud. Lütarlaps wõttis oma pungast hõbe raha, andis woorimehele ja see sõitis minema, aga tema langes kummuli fasti kaane peale, kus ta kaua aega wiibis ja wiimaks, punaseks õerutud filmadega üles tõusis.

Kiireste tõttas ta maja peremehe juurde ja palus, et see teda weel üheks ööks oma korteri lubaks jääda, mida ta teine lubas, sest et uus ürija alles nädal hiljem sisse pidi tulema. Peale selle ruttas ta uue üiritud korteri peremehe juurde ja teadustas, et ta mitte tema majasse elama tulla ei wõi ja palus oma sisse maksetud raha tagasi.

— Üiri raha, mis sa maksnud oled, ei anna ma enam tagasi, aga korterisse tulemine on sinu oma asi, — wastas peremees ja selle wastusega pidi Tuula rahul olema.

Kurwalt pööras ta halastamata mehele selga ja ruttas wana korterisse tagasi.

Teise päewa õhtul oli Tuula omaga walmis. Ta oli kõik ära müinud, mis ialgi müia wõis ja sõitis nüüd palgatud woorimehega, oma ainsama sugulase, isa õe, ehk tädi juurde, kes umbes kolmkümmend wersta

Tartust eemal elas ja teda kõik walla rahwas tema lahkuse pärast tädiks hüüdsid. Tädi oli leff. Tema mees oli paari aasta eest mõisa wiina wabrikus surma saanud ja nüüd kandis mõisa herra tema eest hoolt. Talle oli mõisa poolt weikene maja üles ehitatud, sai sugu moonaka, wõis omal lehmal, lamba ja siia porsakese pidada, ja tema elu ei olnudki wäga waewaline. Teisel hommikul jõudis Tuula tädi juurde ja pani talle ette, et ta senna elama tahab jääda. Tädi wõttis teda rõemuga vastu ja oli tema nõuga wäga rahul.

— Kulla tädi, ega sa ometi kurat ei ole?! — õhtas Tuula pool paluma, pool meelega ära heitliku healega.

— Ei, ei, tütreke, ei ole kurat! — platerdas tädi. — Aga — rääkis ta edasi, — küll oskad sa mulle oma tänu heaste awaldada. Mõttele ometi, ja olid waene kui kiriku rott, olid waene maha jäänud tütarlaps, aga mina wõtsin sind lahkestest wasta. Ma olen sind iga moodu joonele seadnud, ostsin sulle masina ja muud materjaali, et sa jälle midagi peale hakata wõiks. Aga

waata nüid — nüid hakkad sa mind hea teo eest ropuste sõimama. Tõüh, häbemata! —

Viimaste sõnade juures hakkas tädi haledaste nutma ja pööras Tuulale selga. Ja Tuula süda läks ka haledaks ja ta wõttis tädi kaela ümbert kinni ja nuttis.

Eigemale poole tunni nutsid naisterahwad kaelastiku koos ja siis ruttasid nad mõlemad uksest wälja. Nii kaua, kui nad wäljas seda teewad, mis nad tahawad, jõuame meie endid nende tüli põhjusega tutwustada, aga pärast waatame, mis nad siis öiete ära teinud on.

Maja, kus tädi ja Tuula elasid, oli N. metsawahi wälja ääres. Ja N. metsawahil oli noor 22 aastane poeg, Tuhhan. Tuhhan oli priske, sirge kehaga ja ilusa näoga noormees. Lai otsaesine, paraja suurusega nina, ilusad ja väga elawad silmad, olid kõik, mis teda ilusaks ja armsaks nooreks meheks tegid. Mõned tüla tüdrukud, kes noorde meeste küljes ainult wigasti näewad, rääkisid tüll, et Tuhhanil väga inetud ja suured kõrwad olla, aga — noh, kes kõikide meele pärast wõib luua!

Minu ütlemise järele oli Tuhhan õiglane,

otse kohene ja mõistlik noormees. Ta oli ka kolm aastat kihelkonna koolis käinud ja ei olnud seal ühtegi päeva ilma aegu ära viitnud. Ja et Tuula niisugusest mehest lugu pidas, siis ei olnud see ka sugugi ime, et ta teda armastama oli hakanud ja — nu jah — ja Tuhan armastas Tuulat juba enne.

Niisama, nagu usfid ilusamaid pähklaid armastavad, nii püüavad ka poisid ilusaid neiusi ja nii, nagu usfid selle peale ei waata kas nad ilusad wõi inetud on, kui pähkla koorest läbi poewad, nii ei pane ka poisid ialgi oma iludust ega inetust tähele.

Ta peale selle oli ka ülem metsawaht Lööwe oma filmakesed ilusa Tuula peale wisanud ja oma põhjust ning tahtmist neiule juba Lihawõtte ajal ette pannud, aga Tuula pidas tema juttu nii imelikuks naljaks, et enam naerdagi ei wõinud. Lööwe pidi see- fford küll üksnes sellega leppima, et Tuula wafika filmad tegi ja talle selga pööris, aga edespidi lootis ta asjaga paremine toime saada.

Nüüd olid Lihawõtted ammugi möödas ja Nelipühad ruttasid neile ka järele, ning Jaani tuligi oli möödas, aga isand Lööwel

ei olnud veel sugugi seda õnne, et oma plaani paremusele oleks jõudnud seadida. Jaani tulel, mis mõisas peeti, oli tal küll niipalju õnne olnud, et Tuulaga paar pala juttu mõis ajada, aga sellsamal Jaani laupäewa õhtul sai ta ka niisuguse sõnume, mis tal mehekesel pea ajud kihama pani. Mõisa walitseja ütles talle, et temal, see on metsa isand Lööwel, Tuula ümber libitsemine üsna asjata on, sest nagu tema teadwad, armastawad Tuula M. metsawahi poega Tuhani ja see niisamute ka teda.

Niisugune sõnum käis metsa isanda üle mõistuse. Ta ei mõistnud küll esite muud midagi teha, kuid näris wiha pärast keelt, aga warsti oli tal plaan küps.

Peale Jaani päewa sel kesknädalal kutsus ta tädi oma juurde ja rääkis ametlikult:

— Kui sa kahe nädala jooksul minu ja selle tüdrukku Tuula wahel, keda sina ja küla rahwas „Maha jäänud tütreks“ nimetawad, asjasi nii kaugele ei aja, et ta wastupanemata minu abikaasaks hakkab, siis ajan ma sind Mihkli päewal majast minema. Sa tead ju väga heaste, et sinu maja metsawahi maa peal on ja et mina sellega seda

wõin teha, mis iganes soowin. Nüüd wõid minna! — Tädi ei wastanud midagi, waid läks pead nikutates tuast wälja. Statufese aja pärast jõudis ta ka koju ja nüüd — waene Tuula! Kõige päewa kiitis tädi talle metsa isanda lahkust ja teisel hommikul nimetas ta seda rumaluseks, kui Tuula weel metsa wahi omadele heinale tahtis minna, mis enne-malt ikka tema palawam soow oli. Ja Tuula ei teinud ka tädi tahtmist wastu ja jättis, ehk küll kurwa meelega, tööle minemise nõu katki. Aga wiimate läksid asjad omete pahaks. Tädi ajas Tuulale uisa peale ja nõudis kindlat otsust, kas ta metsa isandale läheb, wõi ei? Tuula jäi selle rumala saatusse sunnil pool rumalaks ja siis ütles ta oma tädile selle sõna, mida meie juba ees pool kuulsiime.

* * *

*

Tuula põlgas metsa isandad Lööwet nii samute, nagu W. küla koolmeister juttu raamatuid, ja tal oli tema põlgamiseks palju enam põhjuseid, kui W. küla koolmeistri armates kõigis jutu raamatutes ühtekokku lehti.

— Gesmalt põlgas ta teda sellepärast, et

isand Lööwe Sakslane oli, ja teiselt, et Lööwel suur piff wanamoodi Rooma nina, nagu lambi klaas, keskelt jäme ja küirakas, kabe filma wahelt üle liiga kaugele wälja ulatas; ja kolmandalt, et Lööwe ise weel palju küirakam ja keskelt jämedam oli, kui tema Saksa-Katoliku ime wärki nina, ja neljandamad põhjust, mis juba üle kohtu seaduse käis, ei julgenud Tuula heaste mõteldagi weel wähem siis kellelegile ütelda. Aga mina, oh sa ilus sinifilmne lillekene, sa kulla karna puna põskne piigakene; ehk: oh sa kangem Kalewide sugust peiukene, kes sa sõas niisama rõemfaste sõdid, kui kodus kaunimas kohas mängid, kes sa oma isamaa poegade kõhtute suurendamiseks niisama hea meelega wiimased kopikud ära annad, kui oma künni Laugu töö rammu suurendamiseks wiimased õled, wõin sulle seda ülelda, kui sa aga raamatu ära lubad osta. — Sa waadake Tuula neljas põhjus, mis üle kohtu seaduse käis — kolm tükki kohtu seadus — oli see, et Lööwe juba õige ruttu, 71 aasta pärast, saja aastaseks sai ja et ta mitme „mamseliga“, kes igaweste nooreks tahawad jääda, kokku elanud, ning nüüd juba la — lapse isa olla. —

Need olid Tuula põhjused ja nende pärast armas ta metsa isandad enam kui tarwis põlgada mõivad. Niisugust wiga wõi süüdi ta Lööme juures kõige suuremaks pidas; seda ei tea mina, waid jätan seda noorde neiude otsustamiseks. Aga waatame nüüd järele, kuhu ta ühes oma põhjustega läks.

Kurwalt, wesisde filmadega, ruttas ta tuast wälja, nagu meie seda juba teame, ja siis ikka edasi, edasi metsa poole. — Metsa sees oli weikene lagedik ja seal oli Tuula esimesed armastuse sõnad Suhaniga — ja ülepea esimesed — wahetanud ja sinna ruttas ta ka nüüd oma südamd, mis esimest korda armastuse pärast nuttis, troostima ja oma palawamaid palweid kõrgele, tarka Taara tubadesse läkitama. Ja keda nägi ta seal? Suhani — tema tegi sinna hobuste kopelt. Niisugune õnnelaudne kokku puutumine kuivatas ta pisaraid ja rõõnustas ta meelt. Ja peale selle, kui kõik esimesed asjas rääkitud olid ja Tuula ka seda andeks oli palunud, et ta täna hommiku eina maale ei tulnud, küsis ka õrnalt naeratades:

— Ütle Suhan, mis pärast teed sa hobusekopli nii kaugele, kuna teil omete

Kodu ligemal weel paremaid kohtast selle tarwis on? —

— Mu tibuks — wastas Zuhan teda kallistades — waata sellepärast, et praegune aeg wäga kuri on ja ma just iga ööse hobuste juures pian olema. —

— Nu jah, seda ma tean ja sellepärast soowingi ma hobuse koplid kodu ligemale teha, et sull seal parem walwada oleks. —

— Ei, Suula, see koht on mulle kõige armsam ja püham, tunni surmani ja siin ei tüdine ma ilmaški oma hobuseid hoides ära, waid ootan rõemuga seda tundi, millal ma siia saan. —

Nende sõnade juures punastas ta isegi ära ja palamus jooksis ta kehast läbi ja . . .

Suula waatas tema peale ja temaga ei käinud ta armastus sugugi pehmemalt ümber, kui Zuhaniga. . . . Ta wõis selgeste Zuhani filmist lugeda: — Waata sellepärast, et siin esimest korda meie südamed üks teisele armastuses tulsama hakkasid. — — —

Suula rääkis Zuhanile kõik tädi tahtmised ja nõudmised ära. Nad pidasid mõlemad seda selgeks narruseks ja ühendasid endid püha Taara filma all igaweste kokku, see on,

nad tõutasid teine teisele truudust ja lubasid ennemalt elawalt põrgu minna, kui oma sõna murda. Ja see ühendamine sündis just seal samas toominga wilus, kus esimenegi kokku- puutumine . . . — — —

Päike seisis nii kõrges, nagu ta ikka Jaanipäewa ümber kesk päewa ajal seisab ja paistis wäga palawaste; linnud olid palawuse eest lehtede alla warju pugunud ja uimase pea pärast laulmist lõpetanud, kui Suula toominga wilust, kus ta oma armsa- maga istudes paar tundi mesimagusad juttu oli ajanud, üles tõusis ja istuma jääja, see on Suhani huulde wastu palawa musu waju- tas; käega tema pead silitas ja siis ära „seletatud“ näoga kodu poole hakkas ruttama. Kodu jõuudes ei leidnud ta tädi eest. Ta tundis ennast wäsinud olemat ja puges puhkama.

Et tädi kõwaste metsa isanda ähwarda- mist kartis, siis ruttas ta kohe temale tea- dustama, et tal tema nõudniist kuidagi moodi mõimalis täita ei ole. Siand Lööwe kuulas üsna wastu meelt tema juttu ja näitas selle

üle nagu ehmatavad, aga füiski oli tal juba enne hea nõu walmis, kui tädi ära läks.

M. metsawahi naabruses elas wanadlane puu töömees, Rusta Muld. Seitse aastad tagasi, kui praegune metsawaht koha peale läks, langes Rusta Muld neli korda ühe aasta sees metsa warguse pärast kohtu alla, sest ta oli tahtnud nagu enne, oma lubaga metsa tarwitada, mida aga praegune metsawaht mitte ei lubanud. Rustal oli ka noor tütar ja temaga lootis Lööwe väga heaste toime saada. Metsa isand saatis talle käsu järele, et ta jalamaid mõisasse tuleks, mis ka koha sündis. Sellele pani Lööwe oma mõtted ette, lubas oma lubamisi täita ja andis selleks oma „auu sõna“ ja kae, ning teine oli rõemus ja kõigega rahul.

27-damal Juuni kuu päewal olid Zuhan ja Zuula teine teisele truudust tõotanud, aga 27-damal Juulil istus Zuhan kuuendat päewa Tartus wangimajas ja Zuula mõtles nüüd kassipidi ja kaalus sinna ja tänna. Ometi jõudis ta weel felsamal päewal otsusele ja tema otsus oli see, et ta nõuiks wõttis „kelmi Zuhani“, kelle pilt ennemalt, üleweel olles, kui ka magades, ikka ja ikka tema sil-

made ees oli olnud ja kelle vastu ta palawad armastust tundis, mille pärast ka elawalt pörgusse minna ei kartnud, igaweste omaft südameft wälja pühkida ja ilma taga kahetsemata ära unustada. Ka tänas Tuula südameft Sumalat, et see ise oma armuga asjad nii kaugetele ajas ja teda Zuhani ft paras jagu eemal hoidis. Ta oli rõemus, pidas metsa isanda Lööwega kihlused ja jäi põnewalt pulma päewa ootama. Ta nüüd ei näinud ega teadnud Tuula metsa isandal ühtegi süüdi, wõi wiga olewad, kuna ta enne neid sõrmede peal üles lugeda wõis ja ometi ei olnud metsa isand sugugi ennast muutnud. Ta oli enne Sakslane ja ei olnud ka nüüdgi Gestlane, tema nina ei olnud sugugi õigem ega lühem kui enne ja noorem ei olnud ta ka. Ta metsa isandal ei priukinud Tuulale sugugi seletada, et ta ühegagi kofku elanud ja ka lapse isa ei olnud — Tuula ei teadnud jo seda küsida.

Nii Tuula. Aga mispärast! — Sellepärast, et Zuhan teotatud ja waras oli, ei pidanud Tuula temast midagi lugu ja, et neiu-kestel ka tanu järele himu üteldakse olema, selle pärast wõttis ta siis wist metsa isanda vastu.

Oli siis Zuhan waras? Oli ta kelm? —
Ei, Zuhan ei olnud sugugi waras ega kelm,
waid ta oli täieste õiglane mees, nagu seda
juba enne olen ütelnud, aga kadeduse ja kur-
juse abil mõistis ülekohus teda hukka. Zugu
juhtus nii: Ühel päewal sõitis metsa isand
kahe walla ametnikuga Rusta Mulla majasse
ja algas seal kohtu nimel läbi otsimist.
Wähese otsimise peale toodi lakast 3 tamme
pakku wälja. Küsimise peale: — Kust ja
need pakud said? — wastas Rusta:

— Ma ostsin nad N. metsawahi Zuhani
käest, mida ka minu naaber tunnistada wõib,
ja maksin 50 kop. tüki. —

Nüüd oli asi nudi. Zuhan ja Rusta
anti kohtu kätte, naaber töötas ka tagant
järele ja kohus mõistis, et Zuhan, kui „metsa
waht“ ja metsawaras 9 kuud tornis piab
istuma ja pärast omast kohast ilma jääb.
Oleks Juula seda teisiti teadnud, tõeste, ta
ei oleks Zuhani mitte hukka mõistnud. Ehk
oleks ta asja kahest küljest läbi waadanud
ja seda mõtelnud, et Zuhan ka ilma süüta
wõib olla. Jah, asja kahest küljest läbi
waadata ehk wõib olla ja wõib olla peal
kaaluda, on minu arwates ka üks tüki

„ilma kunstist ja elu tarkusest“ ja ma tänan teda, kes mulle seda on õpetanud, kunni surmani.

— Waata hullu, kuidas targemad rumalaid läbi soewad! Noh — ei ole wiga, küll ma talle wiiekordse wafikale näitan, et ma just koguni rumal ei ole! —

Niiviisi ise eneses põrisedes, ruttas Kusta Muld 1. Augustil, peale lõuna, kiireste Tartu poole. Ta nägu ei olnudgi wäga kurb, aga sõnad — need olid küllalt okalised.

— Wõi tema sündimata täi lubas minu tüdart wõtta ja nüüd lasseb õpetajal enmast hoopis Juula Wõrsuga maha kuulutada. Ei, ei, see ei lähe korda! Nii tõeste, kui mina Kusta Muld olen ja et Muld igaweste kestab, peab tema lehma imeja seda tüki surmani kahetsema! —

Lugeja märkab ehk isegi, keda wa Kusta õnnistas, ja saab ka wist sellest aru, mispärast ta Tartu teed tallas.

Jah, ta läks oma süüdi üles tunnistama aga ei mitte sellepärast, et see tema süüand

waewas, et Zuhan ilma süita finni istub
— ei — waid sellepäraſt, et metsa iſandale
ſõna murdmift kätte taſuda. Kuſtal oli ſee
põhjuſ, aga naabril, keſ Zuhani peale walet
oli tunnistanud, teine. Tema wiletsake ei
ſaanud enam ſugugi ſilma finni ja ükſki
toit ei läinud tal kõriſt alla. Tema wilet-
ſake ſammus ka täna Tartu poole, aga ſugu
teift teed, kui Kuſta ja sellepäraſt ei juhtu-
nud nad enne koku, kui kohtu kojaſ.

Kuſta tunnistaſ ennalt puu wargakſ
ja nimetaſ ka, et ſee kõik metsa iſanda taht-
mine olnud ja, et tema ſeda sellepäraſt tei-
nud, et metsa iſand ſiis, kui ta kõik truufe-
ga ära täidab, tema tüdart lubanud naeſekſ
wõtta. Tema olla ka metsa iſanda nõudmiſt
täitnud, aga ſee ei mõtlewad mitte ſugugi
oma lubamiſe peale, waid laſſa ennalt hoopis
teife-
ga maha kuulutada.

Naaber aga wõttis oma tunnistaſe tagaſi
ja nimetaſ ſeda walekſ. Ta jututaſ ka,
kuidas tema ſüdamet rahu ära kadunud olla
ja, et ſelle kadumine teda ſiia ajanudgi.

Kohuſ kaſtus aſja pikemalt läbi ja Zuhan
ſai mõne päewa päraſt wabakſ, kuna aga
metsa iſand kohe puuri piſteti, aga teife-

küll koju lasti, kuid siiski kohtu otsustamise alla jäiwad.

* * *

*

Nädal enne Miklipäewa pühitsedi M. metsawahi majas rõemsaid pulmasid. Metsawahi ainukene poeg Zuhan, wöttis naist. Kuus nädalad oli ta wangis olnud, oli ka sugu kõhnemaks ja inetumaks jäänud, aga wähe ajal jälle kõbusamaks ja paremaks saanud, ning oli nüid niisama priske ja õitsew noormees, nagu siiski, kui meie teda esimest korda tundma õppisime. Ka tema wanemad, kes küll hädadlased olid ja keda mõöda läinud juhtumine hauda ähwardas saata, olid täna wäga rõemjad, sest nad teadsid, et nende poeg ikka koha peale jääb, ehk õigem, et neid poja pärast mitte kohast wälja ei aeta. Suwine wangis olemine oli küll suured kahjud teinud, sest isa pidi Zuhani asemele päewalisi wõtma, aga noh — see sai nüid hoopis unustatud. Üleüldse, täna olid kõik rõemjad, ja kõik need, kes pidul olid.

Zuhanil oli iga kord hea meel, kui ta kellegilt oma eksitused andeks sai ja sellepärast

oli ta ka teistele nende eksitust walmis andeks andma. Tuula oli tema wastu raskesteks eksinud. Ta oli oma totuse sõna murdnud ja sõna murdmist pidas Suhan kõige suuremaks eksituseks. Aga sedagi andis ta Tuulale andeks ja lasi ennast nüüd temaga laulatada. Ka Tuula rõemustas ennast ja tema rõemustamine ei olnud mitte asjata. Tal oli hea meel, et ta jälle oma endise Suhani kätte sai ja hea meel, et ta enese, kui ühe naesterahwa, waemu nõdrust tunda sai ja nüüd meesterahwast täie õigusega rohkem lugu hakkas pidama, kui ta seda enne oli teinud. Ikka ja ikka oli ta enne ise eneses mõtelnud — ei wist keegi peiudest üksnes armastuse pärast sõna ei pea ja neiuale tema endiseid eksitusi andeks ei anna! — Aga nüüd nägi ta ometi selgeste, et waleste oli mõtelnud. Suhan ei kolinud teda ju muu pärast, kui üksnes armastuse pärast. Temal ei olnud jo ühtegi warandust ega ka suurt suguwõsa, ta oli waranduse poolest liiga kehwa.

Õsmaspäewal, kui pulmad kõige paremas joones olid, tõi postimees tädi nime peale metsawahi peresse kirja ja palus, et Suhan seda tädi kätte toimetaks. Tema ei tahtwat

selle ühe kirja pärast sinna hulkuma minna, kuna ta aga siia ikka pidada sisse tulema, sest Zuhan nõudwad ikka, et ta ajalehed värskelt kätte saaks. Zuhan lubas seda väga hea meelega ja ei jätnud ka postimeest pulma pakjust ega vedelast ilma, ning mehifene läks veel õhtal pimedas, hüpates ja lauldes koju poole. Ta kui tallitaja tema käest teisel päeval järele küsis, kus ta nii kaua olnud, siis vastas ta muidugi, et kõht kibedaste walutanud on. Di kõhu walu, mis meie waesed postimehed peawad kannatama!

Pärast, kui postimees ära oli läinud, näitas Zuhan Suulale kirja. Tädi ei olnud mitte pulmas ja tädi ei olnud ka kodus.

— Kui ka tädi praegust siin oleks, laseks ta siiski meil kirja lugeda, sest ta ise ei mõista. Teeme siin parem nüüd lahti ja lueme ära, — rääkis Suula.

— Kust sa selle mõtte peale oled tulnud? Kirja peal ei seis ju mitte minu ei ka minu nimi ja meie ei wõi temaga muud teha, kuid üksnes tädile ära anda. Salgi ärgu tulgu sulle seda mõtted päha, midagi teise oma läbi forida. Wõiksid sa wähest teise kirja sõnu läbi kotti lugeda, siis pööra

usinaste omad filmad kõrwale, et ja need mitte ei näeks. Ära püüa iialgi teiste saladustesse tungida, waid hoia hoolfaste oma, — tõreles Zuhan.

Zuula palus, et Zuhan talle andeks annaks, mis ta teine tegi.

Kuid siiski läksiwad nad mõlemad wiimaks nii kaugemale, et nad kirja lahti tegid ja sealt järgmist lugesid:

„Armas õde!

„Meie wäljarändamine tõi meile õnne

„asemele suure õnnetuse kaela! Meie

„oleme oma waranduse kautanud aga

„ei ole mitte kõige wähematki wõitnud.

„Kälg ja teised hädad tahawad meid

„wägisi surmata! . . . Weike poeg Peter

„suri ja heile matšime teda maha . .

„Elagu meie tütar nüüd kodumaal heaste

„ehk pahaste, aga — õnnelik, tuhat

„korda õnnelik on ta, et ta meiega mitte

„kaasa ei tulnud! Tema õrn loomus

„ei oleks wististe jeda karedad ja ter-

„wise wastast õhku wälja jõudnud kana-

„tada. Meie wanad inimesed oleme

„küll wastu pidanud, aga praegust on

„ka ema haige. Kallis õde! Mõttele

„minu ja minu kaasa peale, ning aita
„meid! . . . Meie tahame sulle eluks
„ajaks tänuhisteks jääda. Saada meile
„umbes 40 rubla. Kus on meie tütar
„ja mis ta teeb? . . . Meie oleksime
„temale ammugi kirjutunud, aga kuhu?
„Ootes ja ootes, et varsti minu palwed
„kuulda võtad, jätan sind jumalaga sinu
„wend

Peeter Wõrsu.

„Suhumis“, 1. Septembril 1884 a.
(Aadress:)

Waewalt sai Zuhan wesiiste filmadega kirja lõpetada, kui Tuula käed filmade ette pani ja nuttes ohkas:

— Waene isa! Ma kahetsen kõigest südamest, et minu etteütlemised ja arwamised sinu kohta nii täielikult tõeks on läinud, aga sinu wiimased sõnad ja su ettemõtmine wett jooksuma läksid! . . .

— Ära nuta mu kallike, ära kurwasta ennast sellepärast: Hea on, et seda nüüd kuulda saime. Kõik võib weel heaks minna, — rääkis Zuhan troostites.

Teiji päewa õhtul lahkusid pulmalised koost ära. Zuhan rakendas ruuna wankre ette ja sidus kõie otsaga suure härja wankri

taba kaima. Juula kui ka Zuhani istusid mõlemad wankrisse ja läksid sammu metsawahi õuest wälja. Muun näris tugewaste suu raudu ja tippus jooksu, aga härg löi sõrad wastu ja ei tahtnud järele tulla. Nii ei mõinud asi edasi minna. Teine wankris istujatest pidi maha tulema ja härja taga ajama. Ta noorik ja mees sundisid kordamööda härja taga ja ei pahandanud kumbki, et porise teega nii suurt waewa pidid nägema, waid nad olid südamest rõõmsad. Hommikujõudsid nad Tartu ligemale ja seal sai nende rõõm weel suuremaks, kui näht kuuega paks lihunik nende härja ära wõttis ja neile 60 rubla raha kätte peale luges. Nüüd istusid nad mõlemad wankrisse ja sõitsiwad murinal linna.

Kella kümme ajal näeme meie, kuidas posti ametnik Zuhani käest saadud kirja sees olewad raha lueb, wiimaks õige ütleb olewad, et 60 rubla on, siis kirja kinni paneb ja teiste ära saadetawate raha kirjade hulka wiskab.

Ta õhta leiame meie Zuhani ja tema Juula jällegi metsawahi talul. Nad on wäga rõõmsad, et nüüd Juula wanemad

aidatud saavad ja warsti rõemus jälleenägemine saab tulema, sest nad olid kirjutanud, et Peeter oma abikaasaga nende poole sõidaks.

* * *

*

Kardetaw tali oli jällegi mööda jõudnud ja kaunis kewade kätte sõudnud. Waatame nüüd weel korra, kuidas lugu meie tutawatega on. Metsa perekonnas walitseb lõbus ja mõistlik kord. Suhhan elab oma Suulaga üsna ilusad abielu ja tema ema on juba surunud, kuna aga isa weel natukene rehe ahju lael kõriseb. Mis wõib sinna poeg parata, isa on ju wana ja ta saab warsti oma abikaasa järel minema. Sest saadik, kui tema teine pool ära suri, elas ta ikka ahju peal ja kui Suhhan teda sealt wähest maha kutsus, siis wastas ta paluwa healega:

— Poetakene, lasse mind siin olla, siin on mull hea! Ma näen ka siit wäga heaste teid. —

Metsa isandast ei teadnud keegi meie tutawadele midagi ütelda. Kinni oli ta pandud ja muud ei saanud temast midagi kuulda. Kusta Muld oli oma aja wangis ära olnud ja elas nüüd jällegi omas majas

ja tegi puu tööd, kuid ta ei olnud enam
 Suhani peale sugugi vihane. Suhani oli
 ka temale tema eksitust andeks annud ja nad
 elasid nüüd päris üleaedside sõbruses. Naaber,
 kes Suhani peale walet oli tunnistanud,
 elas nüüd hoopis Suhani majas. See oli
 meile tuntud — tädi. Ka tema oli wan-
 gis olnud ja nimelt Suhani ja Tuula pulma
 ajal. Wangist tagasi tulles ei saanud ta
 enam oma majas magada, — ta oli wana
 naene, waid käis ikka öösfede metsawahil.
 Mäte palus ta oma ülekohut kõige ägeda-
 mal toonil Suhanilt andeks. Suhani lubas
 seda kõige parema tahtmisega, aga siiski ei
 unustanud tädi surmani oma eksitust ära.
 Tuula ei olnud ka nüüd enam waene maha-
 jäänud tütar, waid ta oli metsawahi abi-
 kaasa ja tema wanemad elasid nüüd ka tema
 ligidal — endises tädi majas. Peeter toi-
 tis ennaft puu rajumisega ja ei mõtelnud
 enam iialgi Suhani minemise peale.

Köid. 16. XI. 1928.

